

Miroljub Ivanović
Uglješa Ivanović

RELACIJE VREDNOSNE ORIJENTACIJE ODBOJKAŠA JUNIORA I MODELA PONAŠANJA U SOCIJALNIM SUKOBIMA

Izvorni naučni rad

Sažetak

Osnovni cilj u ovom empirijskom istraživanju jeste ispitati da li vrednosne orijentacije mogu biti prediktori modela ponašanja u socijalnim sukobima odbojkaša juniora, posle parcijalizacije uticaja pola i uzrasta. Uzorak ispitanika strukturiran je od 112 odbojkaša, uzrasta od 17 do 18 godina iz 7 odbojkaških klubova. U istraživanju su korišćena dva merna instrumenta: Skala stavova prema obrascima rešavanja socijalnih sukoba (Uzelac i Žakman, 2000) i Skala vrednosnih orijentacija (Franc, Šakć i Ivčić, 2002). Kronbahovim alfa koeficijentom proverena je pouzdanost linearnih kompozita za tri subskale vrednosne orijentacije. Za testiranje hipoteza korišćeni su Pirsonovi koeficijenti korelacije, deskriptivni parametri (aritmetička sredina i standardna devijacija) i tri nezavisne hijerarhijske regresione analize. Dobijeni nalazi ukazali su na neznatne statistički značajne korelacije koje sugerišu na tendenciju da odbojkaši, koji usvajaju model pobeđivanja u društvenim sukobima, reprezentuju hedonističku i nekonvencionalnu orijentaciju. Međutim, odbojkaši koji usvajaju model saradnje u društvenim sukobima predstavljaju samoostvarujuću i nehedonističku orijentaciju. Dobijeni rezultati doprinose saznanju o međudnosu vrednosnih orijentacija odbojkaša u adolescentnom dobu i njihovom ponašanju u modelu socijalnih sukoba. Implicira se potreba daljih istraživanja vrednosne orijentacije mladih odbojkaša i njihovog ponašanja u obrascu društvenih sukoba.

Ključne reči: vrednosne orijentacije, model ponašanja u društvenim sukobima, odbojkaši juniori

RELATIONS OF JUNIOR VOLLEYBALL PLAYER'S VALUE ORIENTATION AND BEHAVIOR MODEL OF SOCIAL CLASHES

Original scientific work

Abstract

The main aim of this empirical research was to examine if the value orientation could be predictors of behavior model in social clashes of junior volleyball players, along with the partial gender and age influence. The sample of examinees has been structured from 112 volleyball players between 17-18 years old, who come from 7 different volleyball clubs. The 2 measure instruments have been used in this research: The Attitude Scale of social clashes resolution (Uzelac i Žakman, 2000) and Value Orientation Scale (Franc, Šakić i Ivčić, 2002). The reliability of linear composite for three value orientation sub-scales has been checked by the Kronbah-alpha coefficient. The Pearson's correlation coefficients, descriptive parameters (arithmetic mean and standard deviation) and three independent hierarchical regression analysis have been used in order to test hypotheses. Achieved findings signal to statistically significant correlations, which, highlight tendency of volleyball players, who embraced the victory model in social clashes, to represent hedonistic and unconventional orientation, while volleyball players, who embrace cooperation and collaboration model in social clashes, represent self-achieving and non-hedonistic orientation. Achieved results contribute to the knowledge of value orientation inner-relation of pre-adolescent volleyball players and their behavior in the social clashes model. The need for further researches of value orientation of young volleyball players and their pattern of behavior in the social clashes has been implicated.

Key words: value orientation, pattern of behavior in social clashes, volleyball players

1. UVOD

Sociološka istraživanja vrednosnih orijentacija mladih pokazuju da oni u značajnoj meri prihvataju pojedinačne vrednosti i vrednosti porodice koje odlikuje privatnost, dok važno mesto zauzimaju ciljevi koji obeležavaju društvenost. Prema istraživanjima hrvatskih autora (Ilišin i Radin, 2007) socijalno-tradicionalne vrednosti, u odnosu na dimenzije pojedinačno-socijalno i moderno-tradicionalno, predstavljaju nacionalnost i vera, dok pojedinačno-tradicionalna vrednost obuhvata privatnost, a socijalno-moderne vrednosti podrazumevaju medijski uspeh, politika i vlast, a individualno-moderne obuhvataju samosvojnost, dokoličarenje, materijalni i socijalni položaj, kao i profesionalni uspeh. Sociološka istraživanja u Hrvatskoj skreću pažnju na to da se hijerarhija vrednosti i zastupljenost vrednosnih orijentacija ne razlikuje bitno u odnosu na one definisane u drugim zemljama (Franc i Šakić, 2007). Ovi autori ustanovili su i to da se u odnosu na konvencionalnu vrednosnu orijentaciju, koja ima socijalno zaštitni karakter, hedonistička i samoostvarujuća orijentacija manifestuje u rizičnim faktorima, kao što su upotreba sredstava zavisnosti i neorganizovanog sprovođenja slobodnog vremena. Prema studiji Polkingorna i Berna (Polkinghorn & Byrne, 2001) psihosocijalni razvoj adolescenata predstavlja proces koji uslovljava i sticanje konstruktivnih komunikacionih veština, odnosno sposobnosti da se uspešno rešavaju problemi primenom tehnika upravljanja sukobima i veštinama moralnog rasuđivanja. Populacija odbojkaša juniora nalazi se u razvojnem periodu adolescencije, kada su stavovi i identitet relativno stabilni, ali podložni spoljašnjim, tj. vaspitnim uticajima. To potvrđuju i nalazi Bulea, Uzelca i Kapaca (Bouillet, Uzelac i Kapac, 2005) prema kojima se, po nejednakosti frekvencija nasilničkog ponašanja, statistički značajno ističe kod ispitanika u adolescentnom uzrastu. Modeli ponašanja u društvenim sukobima sastavni su odgovori ili skupovi svojstvenog ponašanja koje ljudi koriste u sukobima, navode Vilmot i Hoker (Wilmot & Hocker, 1998). Istraživanja Dana i Bordmana (Daane, 2003, Boardman, 2002) ukazuju na to da su određene karakteristike vrednosnih orijentacija povezane sa stavovima i/ili ponašanjem u društvenim sukobima. Sociodemografske varijable (pol i uzrast) doprinose boljem shvatanju ponašanja u društvenim sukobima. U svojim istraživanjima, Vera i saradnici (Vera et al., 2004) i Mirolovićeva-Vlah (2005), ustanovili su da žene u mnogo prilika primenjuju saradničke, pregovaračke, izbegavajuće i prilagođavajuće modele ponašanja u društvenim sukobima, dok muškarci češće primenjuju kompeticijske, agresivne i nekonstruktivne modele ponašanja u društvenim sukobima. U svojoj studiji, Felson i Hejni (Felson & Haynie, 2002), utvrdili su da se pubertetlije više izlažu opasnosti za nepovoljne razvojne uticaje u odnosu na adolescente. Prema istraživanju Noksa i Rinaldija (Noakes & Rinaldiju, 2006) adolescenti ispoljavaju veći nivo sukoba, pružanje podrške i više saradničkih strategija nego ispitanici u pubertetu, koji odobravaju više agresivnih ponašanja u društvenim sukobima. Vrednosne orijentacije pojedinaca i socijalnih grupa stvaraju kulturnu celinu, definišući time načine na koje se vrednuje svet oko sebe i kako se rešavaju društveni sukobi, navodi u svojoj studiji Vonis-Sent Džouns (Wanis-St. John, 2003). Istraživanja Mejtona, Bol-Rokeča i Logsa (Mayton, Ball-Rokeach & Loges, 1994) pokazuju da su zbog te svoje karakteristike vrednosne orijentacije značajne na oba nivoa, i na pojedinačnom nivou i na društveno-institucionalnom nivou. Vrednosne orijentacije odbojkaša adolescenata i njihovog ponašanja u obrascu društvenih sukoba sve češće imaju dominantan uticaj na rezultate takmičenja. Zbog toga se u poslednje vreme veći značaj pridaje sociološkim komponentama takmičara kao relevantnom činiocu sportskog uspeha. Imajući u vidu ulogu socioloških faktora za uspeh sportista u situacijskim uslovima, namera autora ovog istraživanja bila je da rasvetli međusobni odnos vrednosne orijentacije odbojkaša, kao bitne veličine predikcije varijabiliteta ponašanja u socijalnim sukobima. Navedeni delimičan pregled literature ukazuje na složenost problema. Budući da u prethodnim studijama nisu pronađene korelaciono-regresione relacije između vrednosne orijentacije i ponašanja u socijalnim sukobima u sportskoj populaciji, izuzetno je značajno da se ovaj fenomen istraži. Da bi se stekla jasna slika o tome da li vrednosne orijentacije adolescenata mogu biti prediktori modela ponašanja u socijalnim sukobima, neophodna su istraživanja i na sportskim populacijama. Stoga je *osnovni cilj* u ovom radu utvrđivanje povezanosti između vrednosne orijentacije odbojkaša juniora i modela ponašanja u socijalnim sukobima. Na osnovu ciljeva istraživanja postavljena je *glavna hipoteza*, prema kojoj se, na osnovu definisanja specifične vrednosne orijentacije, može predvideti varijansa ponašanja u socijalnim sukobima odbojkaša u adolescentnom uzrastu.

2. METOD RADA

2.1. Uzorak ispitanika

Odgovarajući uzorak u istraživanju obuhvatio je 124 ispitanika (65 odbojkaša i 59 odbojkašica), uzrasta od 17 do 18 godina iz 7 odbojkaških klubova: super liga - „Spartak“ (Ljig) i „Jedinstvo“ (Užice); I liga – „Železničar“ (Lajkovac), „Crnokosa“ (Kosjerić) i „Lazarevac“ (Lazarevac); II liga – „Loznica“ (Loznica) i „Bravo“ (Valjevo). Prosečna starost ispitanika je 16,54 godina (SD=8.37). Svi ispitanici imali su najmanje dve godine sistematskog i organizovanog odbojkaškog treninga i takmičenja. Ispitivanje je sprovedeno grupno, tokom redovnih treninga u februaru 2012. godine. Sprovodili su ga autori ovog istraživanja, a ostvareno je uz dozvolu odbojkaških klubova. Ispitanici su dobrovoljno ispunjavali upitnike u proseku za oko 60 minuta. Pre podele upitnika ispitanici su informisani o istraživanju i načinu zaštite anonimnosti podataka. Posle pregleda testovnog materijala odbačeno je 6 upitnika, gde su nedostajali odgovori na sve ajteme, tako da je praćenje programa rađeno na konačnom uzorku od 112 ispitanika.

2.2. Merni instrumenti

I Skala vrednosnih orijentacija

Odbojkaši su samoprocenjivali vrednosne orijentacije pomoću Skale vrednosnih orijentacija, koja se sastoji od ukupno 18 čestica (Franc, Šakić i Ivčić, 2002). Ispitanici su određivali značaj svake vrednosti na skali Likertovog tipa od 5 stepeni, u rasponu od 1 (potpuno nevažno) do 5 (veoma važno). Autori ovog upitnika utvrdili su da skala meri tri faktora, na osnovu kojih su definisali tri subskele: KONVENCIONALNU ORIJENTACIJU (npr. „Živeti skladno u krugu svoje porodice i prijatelja”), HEDONISTIČKU ORIJENTACIJU (npr. „Doživeti mnoga uzbuđenja”) i SAMOOSTVARUJUĆU ORIJENTACIJU (npr. „Voleti nekoga i biti voljen”). Za navedene vrednosne orijentacije rezultat se definiše izračunavanjem srednje vrednosti procena važnosti ispitanika na odgovarajućim ajtemima. Imajući u vidu činjenicu da je skala Likertovog tipa rezultat se može kretati u rasponu od 1 do 5, pri čemu veći broj upućuje na veći značaj pojedine vrednosne orijentacije. Dobijeni rezultati u ovom istraživanju utvrdili su zadovoljavajući nivo pouzdanosti tipa unutrašnje konzistencije za sve tri subskele, i to: pouzdanost merenja izražena Kronbahovim alfa koeficijentom za konvencionalnu orijentaciju iznosi $\alpha = .78$, hedonističku iznosi $\alpha = .74$, a za samoostvarujuću orijentaciju neznatno je niža i iznosi $\alpha = .69$.

II Stavovi prema modelima rešavanja socijalnih sukoba

Informacije o modelima ponašanja odbojkaša juniora u društvenim sukobima prikupljeni su mernim instrumentom Stavovi prema modelima rešavanja socijalnih sukoba (Uzelac i Žakman, 2000). Ispitanicima su za svaki model ponašanja u sukobima postavljena sledeća pitanje:

- **ČEKANJE:** *Da li je li dobro čekati da vreme učini svoje, pa da se sukob pomalo zaboravi?*
- **POBEDIVANJE:** *Da li je dobro nastojati do kraja pobediti (poraziti) protivnika u sukobu?*
- **SARADNJA:** *Da li je dobro zalagati se da iz jednog (istog) sukoba obe strane izađu zadovoljne?*

Ponudeni odgovori raspoređeni su na skali od pet stepeni, od 1 (to je uvek veoma loše) do 5 (to je uvek veoma dobro), pri čemu veći broj upućuje na značajniju prihvaćenost tvrdnje.

2.3. Obrada podataka

Statistička obrada podataka obuhvatila je sledeće procedure:

1) pouzdanost linearnih kompozita za pojedinu subskalnu vrednosne orijentacije, 2) deskriptivne parametre vrednosnih orijentacija i stavova prema sukobu i njihove Pirsonove koeficijente korelacije i 3) hijerarhijsku regresionu analizu. Rezultati su predstavljeni na nivou značajnosti statističke greške od 5%.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

3. 1. Deskriptivni i korelacioni rezultati

Međusobna povezanost vrednosnih orijentacija i stavova prema sukobu proverena je utvrđivanjem međusobnih Pirsonovih koeficijenata korelacije i njihove statističke značajnosti (Tabla 1). Iz matrice korelacija vidljivo je da od 15 analiziranih Pirsonovih koeficijenata korelacije četiri je sa svojim niskim i umerenim vrednostima, statistički značajno i pozitivno povezano, što ukazuje na to da se dve varijable menjaju u istom linearnom pravcu, tj. vrednost jedne varijable može se predvideti sa određenom verovatnoćom na osnovu rezultata druge varijable. Razmatranje stohastičkog stepena (jačine) uzajamne zavisnosti među primenjenim ajtemima u korelacionoj matrici naglašava sa greškom procene od 1% da je stav prema kojem je dobro nastojati do kraja pobediti (poraziti) protivnika, u sukobu je u negativnom međuodnosu sa stavom prema kojem je dobro zalagati se da iz jednog (istog) sukoba obe strane izađu zadovoljne, dok je pozitivno povezan u skladnu celinu sa subskalom konvencionalne vrednosne orijentacije. U isto vreme, stav pobeđivanja je u pozitivnoj uzajamnoj zavisnosti sa subskalom hedonističke vrednosne orijentacije. Osim toga, uočava se da je stav prema kojem je dobro zalagati se da iz jednog (istog) sukoba obe strane izađu zadovoljne, u pozitivnom, statistički značajnom međusobnom odnosu sa subskalama samoostvarujuće i konvencionalne vrednosne orijentacije, a u negativnoj je korelaciji sa subskalom hedonističke vrednosne orijentacije.

Tabela 1.- Deskriptivni parametri i Pirsonovi koeficijenti korelacija između vrednosnih orijentacija i stavova prema sukobu

Ajtemi	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1. Da li je dobro čekati da vreme učini svoje, pa da se sukob pomalo zaboravi?	1.00					
2. Da li je dobro nastojati do kraja pobediti (poraziti) suparnika u sukobu?	-.09	1.00				
3. Da li je dobro zalagati se da iz jednog (istog) sukoba obe strane izađu zadovoljne?	.09	-.19	1.00			
4. Samoostvarujuća orijentacija	-.05	-.06	.17	1.00		
5. Konvencionalna orijentacija	.06	-.10	.13	.57	1.00	
6. Hedonistička orijentacija	-.01	.20	-.13	.30	.20	1.00
M	3.02	3.27	3.64	4.49	4.42	3.01
SD	1.01	1.12	1.20	.59	.62	.57

Napomene: Sve korelacije veće od .30 statistički su značajne na nivou $p < .01$ ($N = 112$).

Prema aritmetičkim sredinama analiziranih linearnih kompozita uočava se da je kod odbojkaša u uzrastu između 17 i 18 godina najviše prihvaćena subskala samoostvarujuća orijentacija, a najmanje hedonistička orijentacija. Dobijene mere centralne tendencije u skali kreću se od 3.02. (SD=1.01) do 4.49 (SD=.59), što skreće pažnju na to da većina odbojkaša juniora ne odbacuje pobeđivanje u socijalnom sukobu.

3. 2. Vrednosne orijentacije kao prediktori stavova o sukobima

U cilju ispitivanja nezavisnog uticaja pojedinih vrednosnih orijentacija (kao prediktora), tumačenju varijanse stavova o načinu rešavanja sukoba (kao kriterijuma), izračunate su tri nezavisne hijerarhijske regresione analize, uz parcijalizaciju pola i uzrasta.

Tabela 2.- Rezultati hijerarhijske regresione analize pola, uzrasta i vrednosnih orijentacija u objašnjenju stava o čekanju kao načinu rešavanja sukoba

MODEL	PREDIKTORSKE VARIJABLE	β	R ²	ΔR^2
Model 1	Pol	.00	.02	.00
	Uzrast	.06		
Model 2	Pol	.05	.04	.01
	Uzrast	.04		
	Samoostvarujuća orijentacija	-.11 *		
	Konvencionalna orijentacija	.11**		
	Hedonistička orijentacija	-.00		

Napomena: boldirane su statistički značajne vrednosti * $p < .05$; ** $p < .01$

Legenda: ΔR^2 – doprinos pojedine grupe prediktora objašnjenju varijansi ; R^2 – ukupan doprinos objašnjenju varijansi

Prema rezultatima u Tabeli 2, prediktorske varijable pol i uzrast nisu statistički značajne za 1. model čekanja u društvenim sukobima. U 2. modelu beta-vrednosti prediktora neučešća samoostvarujuće orijentacije i učešća konvencionalne orijentacije statistički su značajno uzajamno zavisne sa kriterijumskom varijablom – stavom o čekanju kao načinom rešavanja sukoba. Dva skupa prediktorskih varijabli uključena u analize dodatno objašnjavaju ukupno 1% varijanse stava o čekanju, upućujući na beznačajnu interpretaciju rezultata.

Tabela 3.- Rezultati hijerarhijske regresione analize, pola, uzrasta i vrednosnih orijentacija kao prediktora stava o pobeđivanju kao načinu rešavanja sukoba

MODEL	PREDIKTORSKE VARIJABLE	β	R ²	ΔR^2
Model 1	Pol	.13**	.02	.00
	Uzrast	.05		
Model 2	Pol	-.08	.04	.07
	Uzrast	.06		
	Samoostvarujuća orijentacija	-.06		
	Konvencionalna orijentacija	-.14*		
	Hedonistička orijentacija	.28**		

Napomena: boldirane su statistički značajne vrednosti * $p < .05$; ** $p < .01$

Posle parcijalizacije uticaja prediktorskih varijabli pola i uzrasta u Tabeli 3 vidljivo je da su učešće hedonističke orijentacije i neučešće konvencionalne orijentacije statistički značajni za predikciju kriterijumske varijable – pozitivnog stava prema pobeđivanju u socijalnim sukobima kod odbojkaša i odbojkašica. Procenat dodatno objašnjene varijanse grupe prediktora u obrascu posle parcijalizacije 1. modela je 7%. To skreće pažnju na relativno minimalan samostalni doprinos, objašnjenju varijanse zavisne varijable, koji u izvesnoj meri ima određenu praktičnu značajnost, te tom nalazu treba posvetiti određenu pažnju u interpretaciji dobijenih rezultata.

Tabela 4.- Rezultati hijerarhijske regresione analize, pola, uzrasta i vrednosnih orijentacija kao prediktora stava o saradivanju kao načinu rešavanja sukoba

MODEL	PREDIKTORSKE VARIJABLE	β	R ²	ΔR^2
Model 1	Pol	.15**	.03	.00
	Uzrast	.07		
Model 2	Pol	-.09	.06	.08
	Uzrast	.05		
	Samoostvarujuća orijentacija	-.03		
	Konvencionalna orijentacija	-.13*		
	Hedonistička orijentacija	.31**		

Napomena: boldirane su statistički značajne vrednosti * $p < .05$; ** $p < .01$

Posle parcijalizacije doprinosa prediktorskih varijabli pola i uzrasta u Tabeli 4 zapaža se da su učešće samoostvarujuće orijentacije i neučešće hedonističke orijentacije statistički značajni prediktori prihvatanja modela saradnje kod adolescenata u odbojkaškim klubovima. Procenat dodatno protumačene varijanse u 2. obrascu, posle parcijalizacije iz 1. skupa prediktora, iznosi

8%. Taj minimalan doprinos nezavisnih varijabli objašnjenju varijanse zavisne varijable donekle je značajan za dalju analizu pomenute korelacije.

4. ZAKLJUČAK

Dobijeni nalazi ukazuju na to da se postavljena hipoteza delimično prihvata. Rezultati hijerarhijskih regresionih analiza naglašavaju da je koreliranost vrednosnih orijentacija odbojkaša juniora i njihovih pojedinih stavova prema modelima ponašanja u socijalnim sukobima statistički značajna i posle parcijalizacije uticaja pola i uzrasta. Ali, procenat protumačene varijanse u izvesnoj meri je minimalan, a kod modela čekanja i statistički beznačajan za dalja objašnjenja. Prema rezultatima istraživanja Li-Nana i Jian-Ksina (Li-Na, Jian-Xin, 2004) stavovi prema modelu pobeđivanja i saradnje u funkciji su sadržine verovatnog smera narednih istraživanja, jer sveobuhvatna socijalna uverenja mogu biti validni prediktori modela rešavanja međuljudskih sukoba. U svom sociološkom istraživanju Mirolovićeva Vlah (2010) ustanovila je da postoji težnja da pobeđivanje u društvenim sukobima uglavnom prihvataju ispitanici hedonističke i nekonvencionalne orijentacije.

U svom istraživanju Dane (Daane, 2003) je skrenuo pažnju na to da je model pobeđivanja u socijalnim sukobima povezan s društvenim odobravanjem nasilja i uticajem subkulture u kojoj se pozitivno valorizuje takav model ponašanja u sukobima. U tom smislu, značajno je istraživanje Viksua (Weeksu, 2000), koji smatra da je moć vidljivija u pobeđivanju i primenjuje se na rušilački način. U svom istraživanju Vilmot i Hoker (Wilmot & Hocker, 1998) definisali su pobeđivanje u društvenim sukobima kao model koji odlikuje agresivnost i nekooperativnost. U njemu se daje prednost sopstvenoj dobrobiti na štetu drugoga. Ljudi koji više cene taj model pokušavaju u govornim sukobima pobediti činjenicama, bez prilagođavanja tuđim željama i ciljevima.

Rezultati istraživanja Mirolovićeva Vlah (2005) pokazali su da ispitanici koji predstavljaju samoostvarujuću i nehedonističku orijentaciju uglavnom prihvataju saradnju. U svojoj studiji Bordman (Boardman, 2002) naglašava da je za model saradnje neophodan najkorisniji oblik angažovanosti, te da je sistem vrednosti kod ispitanika koji koriste ovakav model uglavnom posledica vaspitanja u porodici, ali i posledica samovaspitanja u kasnijem životnom periodu. Samoostvarujuća orijentacija ispoljava se kao verovatni prediktor modela saradnje. Vilmot i Hoker (Wilmot i Hocker, 1998) identifikovali su da je za model rešavanja sukoba najkorisniji oblik angažovanja, odnosno da je sistem vrednosti kod takvih ljudi uglavnom posledica vaspitanja u porodicama, ali i posledica samovaspitanja u kasnijem životnom periodu. Prema studijama ovih autora, samoostvarujuća orijentacija verovatni je indikator modela saradnje, što je u skladu sa teorijom humanističke psihološke škole Glasera (Glasser, 2000). Otud, potpuna samoaktualizacija moguća je pod uslovom ako osoba u korisnom dijalogu iznese svoje potrebe i mogućnosti sa svojom socijalnom okolinom. Zato se može pretpostaviti da će visok nivo samoaktualizacije biti pozitivno povezan sa visokim nivoom primene saradnje u socijalnim odnosima, te da je on i statistički značajan prediktor modela saradnje. Prema studiji Ilišina i Radina (2007) pomenuta sociološka istraživanja o samoostvarujućoj orijentaciji mogu se povezati s individualno-tradicionalnim i društveno-modernim, konvencionalna orijentacija s društveno-tradicionalnim, a hedonistička s individualno-modernim vrednosnim orijentacijama. Ovi autori smatraju da je, sa stanovišta socijalne opasnosti, model pobeđivanja usmeren ka rušenju socijalnih odnosa, dok model saradnje omogućuje osnovu za unapređivanje društvenih odnosa. Imajući u vidu modernost vrednosne orijentacije, koja je verovatno potencijalni prediktor rušilačkog modela međuljudskih odnosa, može se pretpostaviti da su globalni društveni događaji imali uticaj za intenziviranje hedonizma i slabljenje konvencionalnosti kao vrednosne orijentacije, koje doprinose odobravanju modela pobeđivanja u društvenim sukobima. Polazeći od pretpostavke da sportski klubovi kao društvene institucije mogu imati socijalni i vaspitni uticaj na odbojkaše, motivisanje vrednovanja samoostvarujućih vrednosti može biti jedan od načina usvajanja teorijski prihvatljivog modela saradnje, odnosno stava da je poželjno podržati da iz jednog (istog) sukoba obe strane izađu zadovoljne.

Hedonizam kao vrednosnu orijentaciju ne treba motivisati kod odbojkaša u adolescentnom uzrastu, a takva mogućnost treba da bude strukturalni deo vaspitnih ciljeva odbojkaških klubova. S obzirom na to da je zavisna varijabla samo jedna veličina, a ne ukupan rezultat dobijen na skali

rešavanja socijalnih sukoba, treba naglasiti i nisku pouzdanost ovakvog načina merenja. Stoga rezultate treba proveriti korišćenjem pouzdanijeg mernog instrumenta. Posle sumiranih nalaza može se zaključiti da dobijeni parametri imaju statističku značajnost, tj. da je primenjeni model hijerarhijske regresione analize potvrdio da se delimično može prihvatiti glavna hipoteza postavljena u ovom istraživanju.

Ovo retko istraživanje odbojkaške populacije u našoj sredini ima dva značajna ograničenja koja je neophodno napomenuti. Prvo ograničenje odnosi se na primenu isključivo skala samoprocene, te je u budućim istraživanjima neophodno uključiti i druge tehnike, poput procene od strane vršnjaka i trenera. Osim toga, dobijene rezultate nije moguće generalizovati na sve odbojkaše u Srbiji, jer u istraživanju je učestvovao relativno mali broj ispitanika. Dobijeni nalazi u ovoj korelaciono-regresionoj studiji o vrednosnim orijentacijama u našoj državi omogućuju poređenje sa rezultatima dobijenim u evropskim državama jer je korišćena jedinstvena metodologija. Takođe, rezultati upućuju i na težnju da se kod mladih odbojkaša može, u određenom stepenu, prepoznati spremnost ka pojedinom modelu ponašanja u društvenim sukobima.

Rezimirajući osnovne rezultate zaključuje se da su za pobeđivanje u društvenim sukobima spremniji odbojkaši u adolescentnom periodu, koji konvencionalnu orijentaciju vrednuju nisko, a hedonističku visoko, dok su za saradnju u društvenim sukobima spremniji odbojkaši koji visoko vrednuju samoostvarujuću orijentaciju, a nisko hedonističku orijentaciju. Na ovaj način, određen je pravac sveobuhvatnijeg interdisciplinarnog longitudinalnog istraživanja problema, uz korišćenje pouzdanijih mernih instrumentata i sagledavanje šireg kulturološkog konteksta relacija konstrukta vrednosne orijentacije odbojkaša juniora i njihovog ponašanja u modelu socijalnih sukoba.

5. LITERATURA

1. Boardman, J. (2002). The need for soil conservation in Britain – revisited. *Area*, 34(3), 419–427.
2. Bouillet, D., Uzelac, S., Kapac, V. (2005). Iskaz razrednika o nasilničkom ponašanju u hrvatskim školama. *Napredak*, 146(2), 170–183.
3. Daane, D., M. (2003). Child and Adolescent Violence. *Orthopaedic Nursing*, 22(1), 23–32.
4. Felson, R., B., Haynie, D., L. (2002). Pubertal Development, Social Factors, and Delinquency among Adolescent Boys, *Criminology*. 40(4), 967–989.
5. Franc, R., Šakić, V., Ivčić, I. (2002). Vrednote i vrijednosne orijentacije adolescenata: Hijerarhija i povezanost sa stavovima i ponašanjima. *Društvena istraživanja*, 11(2–3), 215–238.
6. Glasser, W. (2000). *Teorija izbora: nova psihologija osobne slobode*. Zagreb: Alinea.
7. Ilišin, V., Radin, F. (2007). *Mladi: problem ili resurs*, Zagreb: Institut za društvena istraživanja.
8. Mayton, D. ,M., Ball–Rokeach, S., J., Loges, W., E. (1994). Human values and social issues: An introduction. *Journal of Social Issues*, 50(4), 9–18.
9. Mirolović Vlah, N. (2005). Spolne razlike u vrijednostima osobnog identiteta i stavovima o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 41(2), 37–48.
10. Noakes, M., A., Rinaldi, C., M. (2006). Age and gender differences in Peer Conflict. *Journal of Youth and Adolescence*, 35(6), 881–891.

11. Polkinghorn, B., Byrne, S. (2001). Between war and peace: an examination of conflict management styles in four conflict zones. *International Journal of Conflict Management*, 12(1), 23–47.
12. Uzelac, S., Zakman, V. (2000). Young people in conflict, In: Tivadar, B. i Mrvar, P. (Ur.), *Young people in the risk society* (pp. 177–183). Ljubljana: Ministry of Education.
13. Vera, E. M., Shin, R. Q., Montgomery, G.P., Mildner, C., Speight, S. L. (2004). Conflict resolution styles, self-efficacy, self-control and future orientation of urban adolescents. *Professional School Counseling*, 8(1), 73–81.
14. Wanis-St. John, A. (2003). Thinking Globally and Acting Locally. *Negotiation Journal*, 19(4), 389–396
15. Weeks, D. (2000). *Osam najvažnijih koraka u rješavanju sukoba*. Osijek: Sunce.
16. Wilmot, W. W. Hocker, J. L. (1998). *Interpersonal conflict*, USA: McGraw-Hill.